

Quaderns tècnics

a l'entorn de la discapacitat intel·lectual

Març 2009 · Número 2

Ètica i discapacitat

Índex

- 3 Presentació del President i el Director General de l'FVO
- 4 Ètica de la discapacitat
- 11 Ètica i feina per a les persones amb discapacitat: els límits del mercat
- 13 Una aproximació a la relació entre ètica i discapacitat

fundacio@fvo.cat
www.fvo.cat

La revista *Quaderns tècnics* no es fa responsable dels articles que es publiquin.

Segons el que estableix la Llei de Protecció de dades de caràcter personal 15/99 del 13 de desembre (LOPD), li informem que les seves dades han estat incorporades en un fitxer automatitzat, titularitat de la Fundació Privada Vallès Oriental, per tal de rebre la nostra revista.

D'acord amb la Llei, vostè té dret a conèixer, oposar-se, cancel·lar o rectificar les dades recopilades en el nostre fitxer, així com adreçar-se per escrit a la Fundació, Ctra. Valldoríol s/n de Granollers, en el cas que no vulgui rebre la revista.

Director:
Juan María Monsalve
Consell de redacció:
Sònia Garcia, Eduard Martí, Aícia Poveda, Eva Tarrida
Coordinació:
Marissol Matamoros
Maquetació i impressió:
Impremta Gargot (Granollers)
Dipòsit Legal: B-10470-2008

Presentació

Compromís ferm

Fa un any, el Patronat de la Fundació Privada Vallès Oriental (FVO) donava la benvinguda a totes les famílies, usuaris dels serveis de l'FVO, professionals del sector i de la Fundació, i amics que s'atansaven a llegir, per primer cop, els Quaderns Tècnics.

enguany, torna a ser un honor per al Patronat de l'FVO donar-vos la benvinguda a tots vosaltres, lectors estimables de la segona edició dels Quaderns Tècnics, a l'entorn de la discapacitat intel·lectual, de l'FVO. Una edició molt important, en primer lloc perquè referma el compromís de l'FVO per consolidar la nostra tasca social i la importància de la recerca i innovació com a línies de treball de la Fundació vers el seu objectiu de millorar la qualitat de vida de les persones amb discapacitat intel·lectual. I en segon lloc, però no menys important, pel tema escollit en aquesta segona edició dels Quaderns Tècnics: l'ètica i la discapacitat intel·lectual. El Patronat de l'FVO té en el concepte d'ètica la seva guia

principal d'actuació i és per aquest motiu que considera que el comportament ètic és un dels valors cabdals per a treballar en el servei a les persones amb discapacitat intel·lectual.

I per tractar aquest binomi, l'ètica i la discapacitat intel·lectual, s'ha convidat tres membres destacables del sector social a Catalunya. En primer lloc, la Dra. Elisabeth Alomar, professora FPCEE Blanquerna, la qual dona les pautes i els punts a repensar per tal que el nostre fer diari sigui compromès amb els valors, els principis i les normes del comportament ètic, recollits en el Codi Ètic, com a pautes de treball en la millora de la qualitat de vida de les persones amb discapacitat intel·lectual i les seves famílies. En segon lloc, Carles Campuzano, diputat al Congrés pel Grup Parlamentari de CiU, el qual fa una reflexió en veu alta sobre el límit de les empreses en el seu guany centrant-se en l'actual situació del Centres Especials de Treball. I finalment, Josep Tresserras, director general de Som-Fundació

Catalana Tutelar Aspanias, realitza una aproximació a la relació entre Ètica i Discapacitat a través d'unes eines molt importants, els Codis Ètics de les entitats, documents que donen pautes per modificar el pensament i les actituds de les persones per tal que en les seves relacions amb les persones amb discapacitat els considerin els seus iguals i arribin a la màxima de "allò que no és bo per a mi no és bo per als altres".

Així doncs, reflexionem sobre l'ètica i la discapacitat intel·lectual des de tres punts de vista complementaris: l'acadèmic, des de les empreses com a ens socials i des del cor de les entitats del tercer sector. Esperem que gaudeixin de la lectura i n'apreguin tant com ho hem fet els membres del Patronat.

Esteve Marqués
President de l'FVO

Juan M. Monsalve
Director General de l'FVO

"la Caixa"

Ètica de la discapacitat

Dra. Elisabeth Alomar Kurz
Professora FPCEE Blanquerna

Ens trobem en el segle XXI i encara no resulta una activitat fàcil abordar qualsevol aspecte relacionat amb el món de la discapacitat. I si aquesta és intel·lectual, encara ho és més. La nostra història i cultura dels darrers anys estan plenes d'exemples de prejudicis que dificulten el camí vers una plena normalització. Tot i així, també és evident que hi ha hagut progressos importants i que els coneixements i les experiències actuals són radicalment diferents de les de fa tan sols uns pocs anys. Certament, disposem d'enfocaments i models molt més comprensius, educatius i habilitadors que permeten veure el futur de les persones amb discapacitat intel·lectual amb uns ulls més esperançadors. En aquest sentit, hi han contribuït, d'una banda, les lleis i reglaments publicats en els darrers trenta

anys, les campanyes de sensibilització social, i de l'altra, evidentment, la conceptualització actual de la discapacitat intel·lectual. La definició de discapacitat intel·lectual de 2002 i la preocupació per la qualitat de vida constitueixen, en l'actualitat, juntament amb l'ètica els eixos vertebradors a partir dels quals cal articular qualsevol proposta seriosa en aquest camp, tant des dels serveis i dels professionals com des de la determinació de les polítiques públiques.

La reivindicació de la igualtat

La transformació radical del nostre pensament i del nostre enfocament cap a la persona amb discapacitat -del tipus que sigui- té les seves arrels en la dimensió ètica. I aquesta dimensió ètica arrenca del modern pensament de la justícia: la reivindicació de la igualtat. No hem de ressaltar la

diferència sinó la igualtat, perquè és més el que ens uneix que el que ens diferencia. En efecte, qualsevol plantejament ètic que fem en relació amb la discapacitat de les persones ha de partir d'un principi fonamental que està en l'origen: tota persona amb discapacitat és un subjecte de dignitat¹.

Hom pot pensar que és obvi i així hauria de ser, però encara tenim un llarg camí per recórrer. Tant sols ens cal llegir els principis de la Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat aprovats l'any 2006, on a l'article 3 ens expliciten entre d'altres els següents principis: el respecte de la dignitat inherent, l'autonomia individual, la llibertat de prendre decisions, la independència de les persones, la no discriminació, la participació i inclusió plenes i efectives en la societat, la igualtat

Vila Vila, S.L.

Concesionario Oficial

Jordi Camp, 15 - 08400 GRANOLLERS

Tels.: 93 849 67 55 - 93 849 68 56

Fax: 93 846 48 52

vvsl@telefonica.net - Apto. Correos, 279

d'oportunitats, etc.

Si repassem la història més recent, podem constatar grans canvis en la situació de les persones amb discapacitat. Encara que segueixen experimentant força dificultats per participar amb igualtat d'oportunitats en els diferents àmbits de la vida social, són evidents els avenços experimentats en la sensibilització social, en la cobertura de les seves necessitats i en el reconeixement dels seus drets com a ciutadans i ciutadanes.

L'aprovació de la LISMI (1982) contribueix decididament en una nova manera d'entendre la intervenció i dotació de serveis per a totes aquelles persones amb condicions personals de discapacitat.

A partir d'aquesta dècada, es produeix d'una banda, un ampli desplegament de recursos i serveis, fonamentalment a Catalunya d'iniciativa privada², i d'altra, una revisió dels elements conceptuals més importants, com la integració social de les persones amb discapacitats, la valoració de les seves capacitats i no les mancances, contribuir a la millora de la seva qualitat de vida i la necessitat de suports

que li calen per funcionar en el seu entorn.

L'entorn familiar, escolar i social

Moltes de les dificultats i limitacions de les persones amb discapacitat, tant al llarg de la seva escolarització com durant la seva vida adulta, sembla que no poden ser explicades només per la naturalesa de les seves condicions personals, sinó que més aviat podrien estar relacionades amb les oportunitats que l'entorn familiar, escolar i social els ha proporcionat per a l'adquisició d'uns determinats coneixements i habilitats.

En els darrers anys, són molts els autors que assenyalen la naturalesa ecològica del desenvolupament humà proposada per Bronfenbrenner (1987).

D'acord amb Vygotsky (1981), el desenvolupament humà és analitzat com una activitat social on els infants, joves o adults, mitjançant l'ajuda dels adults, o bé de com p a n y s més experimentats, prenen part en accions de naturalesa cultural que es situen més enllà de la seva competència. En aquest mateix sentit,

Rogoff (1993) vol emfatitzar que tanta importància té l'esforç que realitza l'infant com els referents proporcionats pels adults i que es concreten en el tipus d'experiències i oportunitats que se'ls ofereix.

La noció de desenvolupament que es deriva d'aquestes posicions centra la seva atenció tant en el paper actiu de l'infant com en el suport, també actiu, d'altres persones -pares, adults, companys més avantatjats...-, que es concreta en la disposició de les activitats. Com afirma Valsiner (1994), el procés d'interacció entre la persona que es desenvolupa i el context és constructiu.

Tot el dit fins ara té una transcendència especial si s'aplica a persones amb alguna condició personal de discapacitat. Si la discapacitat és intel·lectual, encara pren més rellevància.

Cada vegada es va prenent més consciència que els entorns segregats i restrictius incideixen negativament i limiten el desenvolupament de la persona amb discapacitat intel·lectual. Cal oferir-los, per tant, entorns més normalitzats d'escolarització, oci i treball.

EDIFICACIONES BARÓ, S.L.

Més de 150 anys dedicats a la construcció.

Plaça Onze de Setembre, 7, local
08400 Granollers - BARCELONA
Tel. 93 870 23 94 - Fax 93 860 41 32

Ens trobem davant d'un camp que està canviant, no solament pel que fa al concepte general de discapacitat intel·lectual, sinó també pel que fa al llenguatge i als processos que fem servir per anomenar, definir i classificar la condició de discapacitat intel·lectual. Aquesta nova forma de representar la discapacitat pot resumir-se en les característiques següents: *a)* una perspectiva ecològica de la discapacitat; *b)* una visió més positiva de les possibilitats de vida de les persones amb discapacitat; *c)* un major èmfasi en els suports que cal proporcionar a les persones amb discapacitat i que tenen l'objectiu de promoure el seu desenvolupament i benestar. Si es proporcionen els suports adequats, les persones amb discapacitat intel·lectual poden millorar el seu funcionament de vida diària i gaudir d'una vida més integrada i plena; *d)* una major preocupació per la qualitat de vida i com millorar-la; i *e)* una aproximació a la discapacitat no des de les categories, sinó des de les capacitats que possibiliten el funcionament diari de les persones i les seves necessitats de suport.

La discapacitat intel·lectual

és una de les discapacitats més freqüents en la nostra societat i que sempre ha estat present al llarg de tota la humanitat. És la comprensió de la naturalesa i el diagnòstic de la persona amb discapacitat intel·lectual el que ha canviat i evolucionat al llarg de la història, especialment en aquestes darreres dècades.

La societat ha anat canviant

Una de les característiques d'aquest canvi ha estat la manera diferent de considerar les persones amb discapacitat intel·lectual i els serveis de suport que necessiten. Aquest fet s'ha donat gràcies al canvi d'actituds que ha mostrat la societat, cada vegada més sensibilitzada i preocupada per les persones amb alguna discapacitat. Els marcs legals han propiciat que les persones amb discapacitat intel·lectual accedissin a situacions educatives i laborals comunitàries. Fa uns anys, i no cal anar massa enllà en el temps, la situació actual era força impensable.

La discapacitat intel·lectual és en realitat una categoria diagnòstica definida arbitràriament, que ha anat

modificant-se des de les concepcions orgàniques o biològiques inicials a les concepcions exclusivament psicomètriques d'inicis de segle XX, quan es va establir un límit arbitrari a partir del qual es denominava a la persona com a retardat mental, fins a arribar a una concepció multidimensional de la discapacitat intel·lectual i un enfocament educatiu.

Els models han anat evolucionat des d'una opció amb dominis dels criteris psicomètrics fins a incorporar més o menys explícitament els aspectes d'adaptació social.

Sens dubte, una de les institucions que s'ha significat més en aquest camp i que ha fruit d'una gran consideració per part de la societat i de la comunitat científica és l'Associació Americana sobre Discapacitat Intel·lectual i del Desenvolupament (AAIDD), i que en la seva definició³ conserva un fort compromís en la creença que el principal objectiu d'un sistema de classificació és determinar la intensitat dels suports necessaris.

Les cinc assumpcions següents són essencials per a l'aplicació d'aquesta

tu limpieza profesional

definició:

1. Les limitacions en el funcionament actual s'han de considerar dins del context dels entorns comunitaris típics dels companys de la mateixa edat i cultura que l'individu.

2. Una avaluació vàlida ha de considerar la diversitat lingüística i cultural i les diferències en els factors de comunicació, sensorials, motrius i de conducta.

3. En un mateix individu, les limitacions i els punts forts sovint es donen juntament.

4. Un objectiu important a l'hora de descriure les limitacions és desenvolupar un perfil dels suports necessaris.

5. Generalment, el funcionament de vida de la persona amb discapacitat intel·lectual millorarà si se li proporcionen els suports personalitzats adequats durant un període de temps continuat.

El sistema del 2002 defineix els suports com a recursos i estratègies que tenen l'objectiu de promoure el desenvolupament, l'educació, els interessos i el benestar d'una persona i que milloren el funcionament individual. Si es proporcionen els suports adequats, les persones amb discapacitat intel·lectual podran millorar el seu

funcionament de vida diària i gaudir d'una vida més integrada i plena. Els suports poden ser qualsevol cosa que millori el funcionament de la vida, com aprendre habilitats per utilitzar el transport públic, preparar-se un menjar o participar en activitats d'oci.

L'avaluació de les necessitats de suport pot tenir una rellevància diferent, en funció de si es fa amb finalitat classificatòria o de planificació de suports (Luckasson et al., 2002).

Competències i habilitats

Com apunta Verdugo (2003), el model de suports proposat es basa en un enfocament ecològic que comporta avaluar la discrepància entre les capacitats i habilitats d'una persona i les competències i habilitats adaptatives que s'exigeixen per funcionar en un entorn determinat. L'avaluació de les necessitats de suport es realitza en cadascuna de les nou àrees de suport potencial:

- Desenvolupament humà
- Ensenyament i educació
- Vida a la llar
- Vida comunitària
- Treball
- Salut i seguretat

- Conductual
- Social
- Protecció i defensa

A l'hora de delimitar el perfil de suports (els suports necessaris i la seva intensitat), el sistema de 2002 proposa un procés d'avaluació que es resumeix en els passos següents: Pas 1: Identificar les àrees de suport més rellevant d'entre les nou citades. Pas 2: Identificar les activitats de suport rellevants per a cadascuna de les àrees tenint en compte les preferències i els interessos de la persona.

Pas 3: Valorar el nivell o la intensitat de les necessitats de suport d'acord amb la freqüència, durada i tipus de suport.

Pas 4: Escriure el Pla individualitzat de suports que reflecteixi la persona quant a:

- Interessos i preferències.
- Àrees i activitats de suport necessitades.
- Contextos i activitats on probablement participarà.
- Funcions específiques de suport dirigides a les necessitats de suport identificades.
- Èmfasi en els suports naturals.
- Persones responsables de proporcionar les funcions de suport.
- Resultats personals.

 **FINQUES
OLLÉ**

Gestió Patrimonial. Des de 1970

www.fincasolle.com

·Un pla per a controlar la provisió i els resultats personals dels suports previstos.

Els suports naturals també són importants

No hem d'identificar els suports únicament i exclusiva amb els serveis, suports proporcionats pels professionals i les institucions. Cal pensar tant en els suports naturals (els propis de la persona i de les persones que l'envolten), com en els que es basen en els serveis educatius o socials. Actualment, la naturalesa dels sistemes de suport és molt variada: des del mateix individu, a la família i amics, passant després pels suports informals i els serveis genèrics fins a arribar als serveis especialitzats.

El model de suports és un aspecte clau en la concepció actual del discapacitat intel·lectual. Cal tenir en compte aquest enfocament en la intervenció i atenció de les persones amb discapacitat intel·lectual. La difusió d'innovacions requereix temps per ser acceptada, però cal treballar en aquesta direcció tant en els àmbits educatius com en

els laborals i socials.

Ens trobem davant d'un camp en evolució, no solament pel que fa al concepte general de condició de discapacitat intel·lectual, sinó també pel que fa al llenguatge i als processos que fem servir per anomenar, definir i classificar la condició de discapacitat intel·lectual.

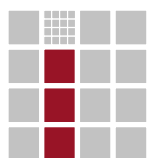
A partir de l'assenyalat i d'acord amb Schalock (1999b), aquesta nova forma de representar-se la discapacitat pot resumir-se en les característiques següents:

- Una perspectiva ecològica de la discapacitat, resultat de la interacció de la persona amb el seu entorn.
- Una visió més positiva de les possibilitats de vida de les persones amb discapacitat.
- Més èmfasi en els suports que cal proporcionar a les persones amb discapacitat.
- Una major preocupació per la qualitat de vida i per l'avaluació centrada en els resultats.
- Aproximació a la discapacitat no des de les categories, sinó des de les capacitats que possibiliten el funcionament diari de les persones i les necessitats

de suport.

Les persones amb discapacitat intel·lectual passen moltes vegades d'una llarga infantesa a una ràpida vellesa sense ser mai adults. És la negació del procés d'identitat i dels diversos aspectes que acompanyen i caracteritzen la identitat: la sexualitat, la cultura, la política, la religió, el treball, l'autodeterminació, etc. Cadascuna d'aquestes dimensions pot ser objecte de negació o d'un tractament especial, com en el cas d'un nen que no creixerà mai (Canevaro, 1991).

Montobbio (2001, p.33), quan ens descriu el viatge del jove Down al món dels adults, ens representa una línia fèrria, en un punt determinat de la qual ens trobem amb tres possibles camins a seguir: un, l'anomenada via morta o que fa un retrocés i s'atura a la parada *infància sense fi*, un altre que es dirigeix a una estació anomenada *paper d'alumini*, on és obligat posar-se un fals *Jo*, el tercer camí remunta amb força una pujada cap al món dels adults, on és possible ser un home, a vegades potser molt simple, però en qualsevol cas ja no és un nen. Parafrasejant l'autor: "L'estació d'arribada no està determinada i la seva

INMOGRA
PROMOTORA IMMOBILIARIA

Girona, 19

Tel. 93 879 40 00 - 93 870 19 91

Fax: 93 870 67 48

08400 GRANOLLERS

ubicació no es veu clara. Es distingeix la direcció a seguir, però no es veu la possible meta. L'única cosa certa és que si el nostre jove pretén encaminar-se cap a un futur d'adult, ha de poder pujar a l'únic vagó que pot portar-lo en aquesta direcció i és el vagó del rol laboral." Cal, per tant, que des de la família, les institucions propiciem en les nostres intervencions que les persones amb discapacitat intel·lectual esdevinguin persones adultes i no els mantinguem retinguts en una infància sense fi (Montobbio, 2001). Per assolir-ho, caldrà per una banda fomentar l'autodeterminació i per l'altra, adequar les activitats, ritmes i rutines a l'edat i cercant sempre l'entorn menys restrictiu possible i fent ús dels serveis de la comunitat.

Com explica Jesús Flòrez en un dels seus escrits al *Diari Montañés*, cal que escoltem el que les persones amb

discapacitat ens diuen: «Encara que siguem persones amb discapacitat, com a persones som iguals i la societat ha de reconèixer coherentment el que emfàticament proclama. Si tal com funciona resulta que se'ns veu com a diferents, no és perquè ho siguem -hem quedat que som iguals, no? -sinó perquè la societat està actuant de forma inadequada. És a dir, no és que nosaltres no ens adaptem a la societat, és la societat la qual no s'adapta a acollir en igualtat tots els seus membres». I continuen: «Concretament, si el més bàsic d'aquesta igualtat és que tinguem condicions dignes d'existència des de les quals puguem desenvolupar-nos com a persones autònomes, és de justícia que la societat s'organitzi de tal manera que totes les persones puguem accedir a aquestes condicions.

Si resulta que en el punt de

partida en el qual estem hi ha una clara desigualtat de realitats d'existència i d'oportunitats, la societat haurà de prestar una atenció específica als desfavorits per a igualar-los en circumstàncies de realització».

Per concloure, i com diu Xabier Etxeberria, 2006 *"la reivindicación de la igualdad no se arranca resaltando la diferencia, sino manifestando la igualdad"*. I en el seu llibre emfatitza que: *"la discriminación positiva hacia el discapacitado para ayudarle en su dignidad, está en el conjunto de ayudas para que cada individualidad pueda vivir en el espacio común"*.

Si en el nostre fer de cada dia, tots tenim un compromís amb els valors, els principis i normes del codi ètic, ben segur que contribuirem en la millora de la qualitat de vida de les persones amb discapacitat intel·lectual i les seves famílies.

¹ Principis recollits com a fonamentals per la Convenció Internacional sobre els Drets de les persones amb discapacitat, adoptats per l'Assemblea General de l'ONU el 13 de desembre de 2006.

² Aquestes iniciatives corresponien a les associacions del sector que, a poc a poc, i sovint de forma insuficient, van poder comptar amb finançament públic.

³ "El retard mental és una discapacitat que es caracteritza per limitacions significatives tant en el funcionament intel·lectual com en la conducta adaptativa expressada en les habilitats adaptatives conceptuals, socials i pràctiques. Aquesta discapacitat s'origina abans dels 18 anys." (Luckasson et al., 2002, p.8)

**Fundació
Caixa Manlleu**

"Perquè volem contribuir al benestar de totes les persones"

Bibliografia

Bronfenbrenner, U. (1987). *La ecología del desarrollo humano. Experimentos en entornos naturales y diseñados*. Barcelona: Ediciones Paidós.

Canevaro, A. (1991). Autoconciencia. *Revista Temps d'Educació*, 6 2n semestre, p. 53-56.

Etxeberria, X. (2006). *Aproximación ética a la discapacidad*. Universidad de Deusto. Bilbao

Luckasson, R. et al. (2002). *Mental retardation: Definition, classification, and systems of supports (10th Edition)*. Washington: American Association on Mental Retardation.

Montobbio, E. (2001). *El viaje del señor Down al mundo de los adultos*. Barcelona. Ed. Masson. 2ª reimpresión 1ª ed. 1995.

Rogoff, B. (1993). *Aprendices del pensamiento. El desarrollo cognitivo en el contexto social*. Barcelona: Editorial Paidós. Cognición y desarrollo humano.

Palacios, A. y Bariffi, F. (2007). *La discapacidad como una cuestión de derechos humanos. Una aproximación a la Convención Internacional sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad*. Madrid: Grupo Editorial Cinca, S.A.

Schalock, R. L. (1999b). Hacia una nueva concepción de la discapacidad. *Siglo Cero*, Vol. 30 (1). p. 5-20.

Valsiner, J. (1994). ¿Que tienen de "natural" los "contextos naturales"?: construcción cultural del desarrollo humano. *Infancia y Aprendizaje*, Núm. 66, p. 11-19.

Verdugo, M. A. (2003). Análisis de la definición de discapacidad intelectual de la asociación americana sobre retraso mental de 2002. *Siglo Cero* Vol. 34 (1) Núm. 205, p. 5-19.

Vygotsky, L. S. (1981). The genesis of higher mental functions. Citat per Wertsch, J. V. (1988). *Vygotsky y la formación social de la mente*. Barcelona: Paidós.

Ètica i feina per a les persones amb discapacitat: els límits del mercat

Carles Campuzano
Diputat al Congrés

Pot sonar a tòpic, però la crisi financera i econòmica ha capgirat prou les coses perquè ens comencem a prendre, seriosament, la importància de l'ètica i la responsabilitat social en la manera de fer els negocis i, de ben segur també, en els nostres comportaments personals. No podem explicar el que està passant aquests dies només i principalment en funció de la cobdícia de tants executius de bancs, fons d'inversió i altres "amos de l'univers", però és ben cert que determinades actituds personals i un clima que propiciava, precisament, aquests comportaments formen part del paisatge després de la batalla. Un capitalisme humà i responsable ens farà més falta que mai.

Fa uns mesos assistia a ESADE a una taula rodona sobre la responsabilitat social de les empreses. Algú, ara no recordo exactament el seu nom, va fer una intervenció molt provocativa: maximitzar els beneficis no és la principal responsabilitat d'una empresa. De fet, deia aquell provocador també un traficant de drogues o el propietari d'un prostíbul pretenen maximitzar els seus beneficis. La llei, però també l'ètica, marquen la diferència entre uns i els altres. La veritat és que la provocació em va agradar. El benefici, l'afany de lucre són essencials alhora de fer negocis. Faltaria més. Però necessiten uns límits, que van més enllà de les lleis.

Tot plegat ve a tomb perquè en el món de la discapacitat intel·lectual, em sembla que s'ha obert un debat ja fa un cert temps sobre si l'aposta

per centres especials de treball (CET) amb capacitat de ser competitius no havia estat un error, en la mesura que havia allunyat aquests dispositius de les finalitats per als quals havien estat creats per la Lismi. Debat que la crisi en marxa, probablement, acabarà de precipitar. En les últimes setmanes he tingut ocasió de parlar-ne amb directius vinculats al món de la discapacitat intel·lectual.

Sé que es tracta d'un debat delicat. Per moltes raons. Però no el podem defugir de cap de les maneres. Es tracta, a més, d'un debat molt lligat al model concret de treball protegit que hem desenvolupat a Catalunya durant tots aquests anys. No és el mateix el model català que el model que s'ha desenvolupat a la resta de l'Estat o al País Basc. Hem volgut fer un model

Mutual Cyclops i Midat Mutua ens hem unit per cuidar-te millor. Ara som MC MUTUAL.

MC MUTUAL neix de la unió de les nostres vocacions per arribar a les empreses que necessiten agilitat, professionalitat i un tracte proper en termes de salut laboral. Una mütua d'accidents de treball enfocada a protegir els treballadors amb el millor servei i també a escoltar i a donar suport als empresaris per ajudar-los a reduir la sinistralitat laboral.

AMB LA SALUT LABORAL. AMB LES PERSONES.

seriosos, més dependent del mercat que no pas d'altres consideracions. Avui, aquest model està en crisi. Alguns dels EROs aprovats en els darrers mesos ho palesen de manera ben dramàtica.

No crec que es tracti de negar les capacitats productives de les persones amb discapacitat intel·lectual, sinó de preguntar-nos què i qui està al servei d'aquests ciutadans. La lògica de fer uns CETs per a persones amb discapacitat amb voluntat de competir en el mercat probablement ha generat contradiccions importants. En poso alguns exemples. Si per garantir la viabilitat empresarial d'un centre de treball protegit s'aposta per retenir en el centre els millors treballadors, que potser es podrien incorporar a una empresa ordinària, estem sent coherents amb la pretensió de normalitzar el dret a un treball ordinari a una persona amb discapacitat? O ens prima la necessitat de fer empresarialment el nostre projecte de CET, o pel contrari, si mantenim en un centre ocupacional una persona que podria treballar de veritat, però que potser no ajudaria a millorar la productivitat del centre laboral, no estem condemnant a no treballar de veritat algú que ho podria fer? No serà que pensem que aquesta persona farà disminuir la productivitat de la nostra empresa?

I és clar que un CET competitiu i productiu permet reinvertir els beneficis, oferir feines "de veritat", dependre menys de les subvencions..., però és clar, fins a quin punt i a quin preu?

Estic plantejant que els CET han de deixar d'aspirar a ser bones empreses, a competir en el mercat, amb treball de qualitat que genera autoestima i drets socials...? No pas. Estic plantejant la necessitat de saber els límits del mercat en l'ocupació de les persones amb discapacitat. Perquè la lògica del mercat té límits.

Fa un moment parlava de la Lismi. Aquesta norma, que ja té més de vint-i-cinc anys de vida i que ha estat, en termes globals, enormement positiva per a totes les persones amb discapacitat, va considerar el treball protegit com un pas previ a la incorporació a l'empresa ordinària. Els discursos del malaguanyat Ramon Trias Fargas, en els debats parlamentaris dels anys 81 i 82, durant la tramitació d'aquella llei, s'inspiraven en la idea que les lleis especials, les polítiques especials, els dispositius especials havien de ser superats si de veritat volíem considerar amb la mateixa dignitat i amb el mateix reconeixement totes les persones. Val la pena rellegir les paraules de Trias Fargas i fer-ne balanç perquè

són tremendament vigents.

La Convenció de Nacions Unides sobre els drets de les persones amb discapacitat ens parla d'assolir "la màxima independència, capacitat física, mental, social i vocacional i la inclusió i la participació plena en tots els aspectes de la vida" per als discapacitats, com a objectius de les polítiques dels governs en aquest camp. Toca preguntar-nos pel sentit del treball protegit avui, més de vint-i-cinc anys després de l'aprovació de la Lismi.

Quina és la finalitat de la feina? Quina és la finalitat del treball protegit?

La resposta a aquesta pregunta té a veure moltíssim amb l'ètica. És allò de considerar les persones en una finalitat en elles mateixes, no pas com un mitjà per assolir determinats objectius.

Algú es pot ofendre per haver iniciat aquesta reflexió parlant dels "amos de l'univers". Seria molt injust comparar els professionals del sector de la discapacitat amb els rapinyaires de Wall Street. Molt. Però la crisi en marxa ens recorda que la societat necessita posar límits. Límits també a la idea de la competència i el guany, per tal de posar els diners al servei de les persones, i no les persones al servei del diner.

anfruns
G R U P

Torras i Bages 6-8 - 08401 Granollers - Telf. 93.870.04.75

Una aproximació a la relació entre ètica i discapacitat

Josep Tresserras
Som-Fundació Catalana Tutelar Aspanias

Quasi sempre que ens disposem a reflexionar i tractar sobre temes ètics en el món de la discapacitat, ens preguntem, no sense un cert neguit, curiositat i preocupació, què entenem per ètica.

Sovint entenem l'ètica com a una reflexió sobre la moral, és a dir, una reflexió filosòfica dels comportaments morals, a l'hora que ens preguntem per què considerem vàlids uns i no altres comportaments i comparem les pautes morals que tenen diferents persones o societats, buscant el seu fonament i legitimitació.

L'ètica investiga, doncs, el que és específic del comportament moral; anuncia principis generals i universals inspiradors de tota conducta. Conseqüentment, l'ètica serà, per tant, la reflexió intrínseca de l'individu, que configurarà

els principis i raons establerts pel propi subjecte i que marcaran la seva pròpia conducta. Així, l'ètica influeix en la conducta de les persones des del seu interior, des de la seva consciència i voluntat.

La moral és diferent de l'ètica

Ens trobem, doncs amb la necessitat d'haver de definir la moral, per tal de diferenciar-la de l'ètica. La moral és un conjunt de judicis relatius al bé i al mal, destinats a dirigir la conducta dels éssers humans. Aquests judicis es concreten en normes de comportament, que adquirides per cada individu, regulen els seus actes, la seva pràctica diària. Aquests judicis formulats pels individus i pels col·lectius, ja siguin socials o culturals, no són els mateixos o poden no ser els mateixos.

La moral serà, doncs, el fet real

que trobem en totes les societats, com a conjunt de normes que es transmeten de generació en generació i que evolucionen al llarg del temps; i que poden ser molt diferents d'altres societats o grups o d'altres èpoques històriques. La moral té una base social, com a conjunt de normes establertes en el si d'una societat, i com a tal exerceix una influència molt poderosa en la conducta de cadascun dels seus integrants.

La moral com a conjunt de normes actua des de fora de l'individu.

Podríem dir, doncs, que la moral dona pautes per a la vida quotidiana i l'ètica és el fons des del qual s'originen i justifiquen aquestes pautes.

Amb tot, podem afegir a aquesta reflexió que a nivell col·loquial, de carrer, ètica i moral pràcticament són sinònims.

www.ballestas.com

Estudiar i establir les bases dels comportaments individuals i col·lectius en la seva relació amb la discapacitat ens ha portat a fer la reflexió ètica sobre els principis i valors que han de regir els comportaments vers la discapacitat.

La bioètica

Darrerament, i per empatia amb l'àmbit sanitari, també s'ha començat a reflexionar no tan sols de temes ètics en el món de la discapacitat sinó que s'ha fet un salt més i es parla de bioètica, la qual podríem definir com "l'estudi sistemàtic de la conducta humana en l'àrea de les ciències de la vida i de l'atenció a la salut, examinant aquesta conducta a la llum dels valors i dels principis morals".

El fet de parlar de bioètica prové de la necessitat de relacionar les ciències de la salut i els valors humans. Segons Ester Busquets i Joan Mir, al parlar de Bioètica cal tenir presents diferents aspectes: "La bioètica té un aspecte teòric i un de pràctic que són inseparables. L'aspecte teòric recorda que la bioètica és una reflexió d'ordre ètic: un procés de raonament que cerca fonamentar els judicis morals. L'aspecte pràctic recorda que la bioètica és un procediment

de presa de decisions: un mètode que, conjugant fets i valors, ajuda a prendre decisions racionals, raonables i prudents".

La bioètica, tant en la seva reflexió com en el seu mètode de treball, es multidisciplinària i interdisciplinària. I el saber bioètic té per objectiu clarificar i resoldre les qüestions de tipus ètic que plantegen els avenços de les ciències de la vida i la salut i les seves aplicacions.

Si hem dit que l'ètica i la moral estan relacionats amb els comportaments i la reflexió sobre els mateixos, el dret també marca i regula els comportaments, col·lectius i individuals; així doncs, dret i ètica quedarien relacionats. Direm que l'ètica depèn de la consciència de l'individu i el dret, amb la seva normativa, és de l'obligatorietat imposada.

Cal tenir clar que l'evolució dels conceptes ètics, morals i el dret han donat pas de manera favorable al reconeixement dels discapacitats com a persones de plens drets.

A nivell legal també hi ha hagut, en els darrers anys, una ràpida evolució, en el reconeixement dels drets de totes les persones incloent-hi les persones amb discapacitat.

Així, la Declaració de Drets

Humans, la Constitució Espanyola, la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat i, recentment, la ratificació que n'ha fet l'Estat espanyol, així com l'Estatut d'Autonomia i les lleis que els desenvolupen, que aprofundint en l'estat del benestar garanteixen els drets de totes les persones, amb una clara tendència vers els més indefensos.

Tenim, per tant, diferents elements que interactuen quan parlem d'ètica i discapacitat.

Els codis ètics

Durant els últims 15 o 20 anys, en el món social ha entrat també la reflexió ètica i han començat a proliferar els codis ètics com a elements de reflexió amb l'objectiu de marcar pautes de comportament de tots els escenaris i actors que interactuen amb les persones amb discapacitat.

Podem, doncs, afirmar que al voltant de les persones amb discapacitat s'estan articulant mecanismes per tal de garantir legalment la plena integració i participació d'aquestes en la vida comunitària i social i, al mateix temps, s'està reflexionant sobre els comportaments ètics vers les persones amb discapacitat.

Aleshores, si en l'àmbit

CODINA
EINES PER A JARDINERIA

Ctra. de Masnou a Granollers, Gm 14 (Palou) - 08400 GRANOLLERS (Barcelona)
Tels. 93 860 00 03 - 93 870 44 97 - Fax: 93 879 13 39
E-mail: CODINASCP@TELEFONICA.NET

legislatiu es tendeix al fet que la legislació vagi empenyent vers la plena integració i igualtat, l'ètica i la moral en el món de la discapacitat intenten ajudar que les actituds i comportament de les persones siguin els adequats vers la plena igualtat. Més que el que "hem" de fer, que ens ho marca el dret, la reflexió ètica ens indica el "com" ho hem o "com" hauríem de fer.

Així, els codis ètics pretenen modificar el pensament i les actituds de les persones per tal que en les seves relacions amb les persones amb discapacitat els considerin els seus iguals i arribin a la màxima de "allò que no és bo per a mi no és bo per als altres".

La persona amb discapacitat també té dignitat

La reflexió s'encamina normalment per reforçar i insistir sobre la dignitat de la persona, la justícia i la solidaritat.

La declaració dels Drets Humans va establir la dignitat de totes les persones i la igualtat de les mateixes, però quan entrem en el món de la discapacitat aquestes màximes, que per si mateixes, en si mateixes són tan elementals, cal que les reforcem, com si

necessitéssim repetir les coses per creure-les.

Entrar en la reflexió ètica i discapacitat, comporta que volem com a mínim incloure en la nostra consciència i voluntat, com a paràmetres per modificar el nostre comportament, que les persones amb discapacitat com a tals tenen la mateixa dignitat que qualsevol altra persona i que són iguals que qualsevol altre.

La reflexió ètica no gira tan sols al voltant de la persona amb discapacitat, en el cas que ens ocupa, sinó que a més ha d'entrar a reflexionar sobre els valors de les organitzacions que treballen i assisteixen les persones amb discapacitat.

En aquest punt crec fonamental destacar que totes les organitzacions al voltant de les persones amb discapacitat haurien de tenir com a punt de partença un codi ètic, com a pretext per unir i moure les voluntats dels que comparteixen uns ideals i unes fites comunes. En tota reflexió ètica al voltant de les persones amb discapacitat s'ha de tenir com a punt de partença el principi bàsic "igualtat com a persona".

La LIONDAU (*Ley de Igualdad de oportunidades, no discriminación y accesibilidad universal de las personas con discapacidad*), en parlar de les

persones amb discapacitat ens defineix la igualtat tot parlant de les necessitats. Diu que les persones amb discapacitat són persones que tenen especials dificultats per satisfer unes necessitats que són normals, més que persones especials amb necessitats diferents a la resta de ciutadans i com a ciutadans que per atendre aquestes necessitats demanen suports personals, però també modificació dels entorns.

Tots som iguals

En la modificació dels entorns és on entraria la reflexió ètica de veure "com" podem modificar aquests entorns i quines actituds cal que variïn per tal que les persones siguin iguals i estiguin plenament integrades.

Podem dir que les "persones amb discapacitat son ciutadans titulars de drets, que tenen especials dificultats per satisfer unes necessitats normals".

Diria que la relació ètica i discapacitat és el punt de partença per aconseguir un canvi en els comportaments morals de la societat i sumant-hi la bioètica ens ajudarà a prendre les decisions adequades per a la plena incorporació de les persones en la societat i que siguin realment IGUALS.

ABOLAFIO
CONSTRUCCIONS

Pol. Ind. L'Ametlla Park
C/ Lliçà, 2 nau-13
08480 L'Ametlla del Vallès (Barcelona)
Tel. 93.845.75.92
Fax 93.843.22.11
www.abolafio.com
abolafio@abolafio.com

Quaderns tècnics

A l'entorn de la discapacitat intel·lectual

FUNDACIÓ PRIVADA VALLÈS ORIENTAL

Carretera de Valldoriolf s.n.
Apartat de correus 360
08430 La Roca del Vallès
T. 93 860 02 40
Fax 93 860 02 49

fundacio@fvo.cat
www.fvo.cat